

K Ü L Ö N F É L É K.

Olvasóinknak és munkatársainknak kellemes karácsonyt és boldog új évet kívánunk.

Meghívó. Az Unitárius Irodalmi Társaság 1935. december hó 14-én délután 3 órakor a VII. gimn. osztály tantermében *közgyűlést tart*, melynek Dr. Ferenczy Géza elnöki megnyitóján kívül a főtktkári, szerkesztői és pénztárnoki jelentések lesznek tárgyai. A közgyűlésre a tagokat és érdeklődőket meghívja az elnökség.

Ferencz József emlékezete. A budapesti Dávid Ferenc Egylet az összes egyháztársadalmi egyesületek bevonásával nagyszabású emlékünnepet rendezett november 15-én a Koháry-utcai templomban Kilyéni Ferencz József néhai nagynevű püspökünk születése 100-ik évfordulója alkalmából. Az emlékünnepen gyülekezeti ének után imádkozott Ferencz József, a néhai püspök unokája. Elnöki megnyitót mondott Báró Daniel Gábor dr. Solo-énekeket adott elő: Becsássy Kató, a m. kir. Operaház tagja. Ünnepi beszédet mondott: Józan Miklós, püspöki vikárius. Szavalt: Késmárky Miklós. Bezárót mondott: Dr. Csiky Gábor. A gyülekezet éneke fejezte be a szépen sikerült ünnepélyt.

Szabadelvü Theologus Konferencia. A szabadelvü kereszténység és vallásszabadság védelmére alakult nemzetközi társulat, melynek elnökét, Hall Alfréd urat, ezelőtt pár hónappal körünkben üdvözölhattük, 1936. jul. 28.—aug. 2-ig konferenciát rendez Arnheimban (Hollandia), amely a szabadelvü theologia alapelveit és főbb kérdéseit lesz hivatva megvitatni. A konferencia célja az, hogy a nemzetközi liberális teológia legfontosabb és legsürgetőbb feladatait megállapítsa. A liberális kereszténység csak akkor fogja betölteni hivatását a jelenben, ha kölcsönös egyetértéssel meg fogja találni azt a közös alapot, amelyen teológiai gondolkodásának épülete nyugszik. A konferencia rendezőinek elgondolása az, hogy a szabadelvü kereszténység képviselőit a különböző orszá-

gokból összegyűjtik, hogy előadások és az azokat követő megbeszélések útján fejtsék ki álláspontjukat. Az előadókon kívül mintegy 50 lelkész lesz meghiva a konferenciára. Főtéma: a szabadelvű kereszténység céljai és kilátása. Ennek a keretén belül mozognak a különböző tárgyú előadások. A mi részünkről Dr. Varga Béla teol. tanár vesz részt a konferencián, mint előadó. Előadásának tárgya: a szabadelvű kereszténység vallásos alapja. A konferenciát tárgyánál fogva igen nagy jelentőségűnek tartjuk. A szabadelvű kereszténység és teológia ujabban is sok támadásban részesül s legfőbb ideje, hogy rámutasson az elmúlt évszázad nagy munkájában kijegecesedett hittani elveire. Még visszatérünk reá.

A vallási liberalisok »nemzetközi vasárnapja« január második vasárnapján. A nemzetközi szövetség végrehajtó bizottsága, Utrechtben, ez év szeptemberében tartott gyűlésén elhatározta, hogy január második vasárnapjának, „nemzetközi vasárnap“ nevet ad. A szövetség tagcsoportjait fel fogja kérni minden országban, hogy templomaikban emlékezzenek meg erről a vasárnapról. Ebből az alkalomból Hall Alfréd a szabad keresztények nemzetközi szövetségének elnöke üzenetet küld szét, melyet a szószékekből fognak felolvasni január 12-én.

Pintér Jenő a Balázs Ferenc »Dávid Ferenc«-éről. Balázs F.-nek Dávid Ferencről az „Erdélyi Csillagokban“ megjelent tanulmányával folyóiratunk más helyén behatóan foglalkozunk. Itt érdemesnek tartjuk megemlíteni, hogy egy kiváló irodalomtörténetíró, aki egyházunkon kívül él, miképpen gondolkodik és ír e kérdésről. Pintér mindenekelőtt érthetetlennek találja Balázs F.-nek kifakadását, azért, mert az egyház azt követeli, hogy papjai az egyház igazságait hirdessék. Mert — mondja Pintér — „a pap vagy hiszi, amit minden hívőnek hinnie kell, vagy távozik abból az egyházból, amely neki azért ad kenyeret, hogy az egyház igazságait hirdesse.“ Majd a Dávid F. tanulmányról ezeket mondja: „Amit a szerző Dávid Ferencről mond, az helyenkint nem nagyon hízogó a nagy reformátor jellemére és tehetségére. Eszerint Dávid Ferenc élete végéig benne maradt logikátlanságai szövevényében. Továbbá: Dávid Ferenc emberi nagysága és jelentősége nem kereshető az értelmi síkon. Dávid Ferenc „kétségbeesetten, zavartan és zavarodottan próbálta az új életnek logikáját megtalálni“. Dávid Ferencnek „kevés fogalma volt arról, hogy ha egyszer őt a fejlődő élet

útnak indítja, hova fog jutni. De elindult habozás nélkül az ismeretlenbe is. Nem ő ment; vitte őt az élet megindult áradása. Látszólag mindig az élen járt, mert ő mindig hangot és értelmet próbál adni az ujnak, de valójában sodorják őt a külső és belső változások. "A szerző nem ad világos képet az unitárius hitújító pályájáról: tanulmányát csak azok élvezhetik, akik teljesen jártasak Dávid Ferenc munkáiban. Nem annyira Dávid Ferencet látjuk magunk előtt, mint a szerző teológizálását és filozófálását. A csavaros fel fogásu — bár nem érdektelen — fejtegetések nyomról-nyomra el- lentmondást kelthetnek." (Irodalomtörténet, 1935. 5—6. számából.)

Az E. Főtanács. A dec. 15-ére egybehívott Főtanácsnak a megszokott tárgysorozat mellett kiemelkedő pontja a Szervezési Törvény reformja, amely irodalmi úton oly sok vitára adott már eddig is alkalmat. Reméljük, hogy a Főtanács bölcsesége megtalálja azt a helyes utat, melyen azt a kérdést dűlőre juttatja, hogy aztán a meddő viták helyett kezdődjék az építő munka az egyházban.

A Teol. Akadémia műsoros estélye. Dec. 8-án a kollegiumi disztermet zsufozásig megtöltött közönség előtt szépen sikerült műsoros estélyt rendezett a Unitárius Theol. Akadémia. A műsört az Akadémia énekkara Schubert: „A teremtőhöz“ c. precíz éneklésével nyitotta meg. Vári Albert dékán megnyitót mondott. Dr. Kiss Elek tanár „Az unitárizmus jelentése és helye a mai életben“ címen felolvasást tartott. Ütő Lajos zenetanár kíséretével Bede Emil lelkészje'ölt énekelte Beethoven: „Isten dicsősége“ c. darabját. Adytól 3 verset szavalt Szolga Ferenc akadémiai hallgató. Az Akadémia énekkara Stirber: „Csendes éj“ c. művének előadá- sával fejezte be az estélyt.

Szabadelvű kereszténység. Amerikát a szertelenségek és különlegességek hazájának tartjuk. Éppen ezért különös érdeklő- désünkre tarthat igényt, hogy miképpen gondolkozik egy ma is élő amerikai unitárius pap és tanár a szabadelvű kereszténységről. „Né- melyek szerint — ugymond — a szabadelvű keresztény ugy jelenik meg, mint örökös elégedetlenkedő, kinek minden törekvése az, hogy mindennemű kötöttségtől megszabaduljon. A szabadság számára szabadosságot jelent. Olyan, mint egy hajó, melyen elválták a hor- gony kötelét, de a vitorlákat nem feszítették ki s az most céltalanul bolyong az idő Oceánján, minden vihar szabad prédájaként. Mások számára az a szabadelvű keresztény, akinek vannak ugyan véle-

ményei, de azokat nagyon könnyen váltogatja. Az ilyenek van kormányai, de nincs kikötője. Ismét mások azt nevezik szabadelvű kereszténynek, aki lényegében véve csupán csak „dissenter“, mindig kisebbségben van és büszke arra, hogy ő senkihez sem csatlakozik. Olyan, mint Goethe Mephistója, ő a tagadás örök szelleme“.

„A szabadelvű kereszténység célja a valóságban sokkal építőbb, mint azt tiltakozásai és tagadásai sejtteni engednék. Fő vágya, hogy ahoz az egyszerűséghez visszajusson, mely Jézusban is meg volt s hogy ilyenformán visszaállítsa a régi szellemi hagyományokat, a lélek egyházával ismét szövetséget kössön“. (Peabody: A lélek egyháza. Ford. Szent-Iványi S.) Vigyázzunk, nehogy tulszárnyaljuk Amerikát a szabadelvűségben!

Egyetemes vallás. Az ifjuság részvétele. 1934-ben „Az új történelmi társaság“ versenyt rendezett ezen tétel megvilágosítására: „Hogyan járulhat hozzá az ifjuság, hogy az egyetemes vallás megvalósulhasson Ázsiában?“ A vitában részt vettek budhisták, hinduk, mohamedánok és más vallások hívei.

A tanulmány résztvevői állást foglaltak a nemek, a fajok, színek és lehetőségek egyenlősége mellett. Tiltakoztak a vallási dogmatizmus ellen. Ezek az ifjak állást foglaltak az egyetemes vallás mellett és eszméiket terjesztik a sajtó, rádió, művészet és színház által. Egy egyetemes Bibliát kívánnak a világ szentiratainak szebb helyeiből összeállítani. Egy egyetemes nyelv bevezetése szükséges a nemzetközi egységhez. A Jézus mondásait gyakran idézik az emberi nem kérdéseinek megoldására. Jellemző, hogy a keresztény írók az élet teljességének megoldására több képességet árulnak el. Ebből az következik, hogy a keresztény vallásban van valami, ami több, mint az universalizmus. Az universalizmus a versenyzők megállapításai szerint csak teoria, elmélet; az igazi kereszténynek pedig életet adó hatalom.

Kongressus a világ keresztényeinek egyesüléséről. Ilyen nemes célzatu kongressus volt Budapesten a nyáron augusztus 2—7-ig Dr. Poling Dániel (Amerika) elnöklété alatt. Körülbelül 200 kiküldött vett részt azon 27 különböző országból. Nem számítva a különböző kiküldöttek által felvetett különös kérdéseket, melyek sokféle gyakorlati ügyre vonatkoztak, a főtéma az Uri imának eme kitétele volt: Jöjjön el a te országod. Krisztus a király, az Isten uralma az egyéni életben, a családi életben, a köz-

életben stb. Vasárnapokon a városban a protestáns templomokban, melyek zsufolva voltak, a lelkipásztorok az ifjúsági munkával voltak elfoglalva. Horthy kormányzó is részt vett a gödöllői nyári otthonában tartott istentiszteleten, mely istentiszteleten a szolgálatot Bullock lelkész, az angliai szövetség elnöke vezette. A kormányzó az istentisztelet után elbeszélgetett a lelkészekkel, s kifejezte azon óhaját, hogy az elnöktől részletesen szeretne érdeklődni az egyesület munkájáról. A kongresszus sok fontos kérdést vitatott meg, kihangsúlyozva a Krisztus testületében való megerősödést és az ifjúságnak a Krisztus számára való megnyerését.

Középeuropai hivatal a felekezeti közötti együttműködés előmozdítására. A felekezeti közötti együttműködés előmozdítására alakult hivatal bizottsága augusztus 31-től szept. 4-ig tartotta gyűléseit Bécsben. Az egyházak helyzetét megvizsgálva, azt állapította meg, hogy sok egyház nehéz bajokkal küzd, el vannak adósodva és néhol pedig az állam is elnyomja. Oroszországban a protestáns egyházak csaknem megszűntek. A 200 lutheránus lelkész közül csak 18 dolgozik. Jelenleg panaszok érkeztek észak Kareliáról és Jugermannlandról, ahova újabban is protestáns lelkészeket deportáltak. Az ausztriai protestánsoknak a helyzete külön figyelembe rüszesült. Az ausztriai hatóságok kötelezték magukat, hogy a vallásszabadságot biztosítják; remélhető, hogy az alsóbb hatóságok is tiszteletben tartják ezen kötelezettséget. A menekültek sorsa segísre szorul. A bizottság, amelyben mindenik egyházi szövetség képviselve volt, kibővült a svéd, britt, sweici protestánsokkal, Choisy, genfi lelkész elnökölt a konferencián.

Ekklesia címen a legnagyobb német theologiai könyvkiadóvállalat egy sorozatot indított meg, melyben mintegy hatvan önálló kötetben az egyes államok protestáns és orthodox egyházai történelmét, jelen helyzetét, problémáit és munkáját ismertető leírásokat közöl. A sorozatban az anglikán, svájci, holland, svéd és osztrák egyházakat tárgyaló kötetek már kikerültek a sajtó alól s érdekes és ujszerű megírásuk miatt osztatlan elismerést arattak. A könyvsorozat szerkesztője prof. Siegmund-Schultze a keresztény pacifizmus egyik ismert harcosa, aki mióta berlini katedrájától kénytelen volt megválni, a zürichi theologiai fakultás előadójává választatott meg. Az egyes államok keretein belül a kötet összeállítását az egyetemes keresztény világmozgalom reprezentatív munkásai vállalták, de az

egyes egyházak életét tárgyaló fejezeteket mindenütt az illető egyház által felkért szakemberek végzik el. A tervezett sorozat egyik kötete *Die Evangelischen Kirchen der Balkanländer* címet viseli, ez lesz az, amelyik a balkánállamok protestáns egyházai életét fogja ismertetni. Reméljük, hogy a kötet összeállítója gondoskodni fog arról, hogy az valóban a sokszínű romániai protestáns egyházi életének hű tükré lehessen. A sorozat egy önálló kötetet szentel a romániai orthodox egyház élete és munkássága ismertetésére.

F. J.

Az angliai római katholicizmus, egyre gyarapodóban van. Befolyása az egyén és az állam életében növekszik. Számszerű aránya ma is csak annyi, mint a XVI. században, de gyarapodása lépést tartott a lakosság szaporodásával, amit a többi egyház nem mondhat el saját magáról. Az utolsó év lélekszámgyarapodása saját statisztikai évkönyvük szerint: 34.250 elemi és középfoku felekezeti iskoláik pedig 7.161 új növendéket nyertek. Az elhalálozott Bourne kardinális helyébe, a várakozásokkal ellentétben egy Angliában már szinte elfelejtett szerzetest neveztek ki, Hinsley személyében, aki mintegy 25 éven át a pápai udvarban teljesített szolgálatot s a magyar Serédi hercegprímáshoz hasonlóan tudományos munkássága elismerése jutalmaképpen, de még a szentszék otthoni befolyásától, mentes bizottjaként veszi át az egyház vezetését, melynek összlélekszáma ma kb. 2 millió 300 ezer lélek. Az új biboros hercegérsek jelenlétében, tizezrekre menő angol zarándokszereg előtt nemrégiben avatta a pápa a szentek sorába Sir Thomas More és John Fisher kardinálisokat, akiket a XVI. században még VIII. Henrik angol király végeztetett ki. Ez az első eset a reformáció ideje óta, hogy a római szentszék angolokat kanonizál, s annak egyházpolitikai jelentősége nem hagyható figyelmen kívül. A kanonizálás alkalmával tartott pápai beszédet, melyben az angolokat az igazi egyházba való visszatérésre buzdította, az angol sajtó hosszasan kommentálta, s az különösen az anglikán egyház Rómával kacérkodó jobboldali szárnyaiban az u. n. High Church mozgalom hívei előtt kellett mély benyomást.

F. J.

Szerkesztésért felel: V Á R I A L B E R T.

Nyilvános nyugtázás.

A Keresztény Magvetőre az utolsó nyugtázás óta a következő befizetések történtek :

Pál Ferenc 200, Nagy Béla (Sighișoara) 250, Biró Izsák 100, Magyarsáros 200, Fikker János 70, Major Sándor 100, Bálint Ödön 100, Zsigmond József (Lókod) 100, Dr. Fazakas Miklós 200, Raffaj András 600 Leu.

Tisztelettel kérem az előfizetési díjak és hátralékok be-
küldését, hogy a folyóiratot pontosan küldhessük.

Cluj, 1935 december 9-én.

Hadházy Sándor,
pénztárnok.

Unitárius egyházi művek.

Imák és imakönyvek:

- Dr. Boros György: Szívemet Hozzad emelem, (kötés szerint különböző ár). Szentábrahámi-Csífo: Ima könyv, 60 Leutól felfelé.
 Vári Albert: Imádságos könyv, 1925, 16 rétet, 224 oldal 45.—, 60.—, 85.—, 150.—, 200.—

Beszédek:

- Bölcöny Vilmos: Profétáljatok... 100—
 Channing E. Vilmos: A tökéletes élet. (Fordították az unitárius tanárok) Cluj, 1881. 8 r. 176 old. . . . . 25—
 Csífo Salamon: Szolgálat az Úr előtt. Szent-Iványi Sándor: Jézus emberarca. 1929. 16 r., 147 old. . . . . 100—
 Többen: Pályadíjjal jutalmazott unitárius egyházi beszédek, (kadta: Gálfi Lőrinc) Cluj, 1916. 8 r., 118 old. kötve 60—
 Vári Albert: Keressétek először Istennek országát. Odorheiu, 1927. 8 r., 142 old. . . . . 100—
 Weress B.: Ime az ember. . . . . 90—
 Kovács Lajos: Ébresztgetés . . . . . 100—
 " " A mi tisztünk igazsága . . . . . 2—

Ágendák:

- Ütő Lajos: Bölcső mellett (keresztelési beszédek) . . . . . 50—
 — Megnyilatkozásunk helye, (urvacsorai beszédek) . . . . . 50—
 — Myrtusok között, (esketési beszédek). Cristu, 1927. 8 r., 74 old. . . . . 50—

Theológia, filozófia és neveléstudomány.

- Benczédi Pál: A vallás-tanítás története. Cluj, 1915. 8 r., 74 old. . . . . 30—
 Dr. Boros György: A Magyar Unitárius Egyház hitelvei a XVI. században. Cluj, 1914. 8 r., 83 old. . . . . 40—
 Carpenter—Dr. Kiss: A kereszténység helye a világ vallásai között. Cristu, 1923. 8 r., 70 oldal . . . . . 50—
 Carpenter—Dr. Kiss: Buddhizmus és kereszténység. Cluj, 1925. 8 r., 167 old. 100—
 Dr. Csiki Gábor: Hiszek egy Istenben. Cluj, 1926. 8 r., 157 old. } Kötve . . . . . 90—
 } Füzve . . . . . 70—
 Dr. Gál Kelemen: Brassai küzdelmei a magyartalanságok ellen . . . . . 50—
 Dr. Gál Kelemen: Brassai mint Philosphus. Cluj 1899. 8 r., 105 old. . . . . 20—
 Gálfi Lőrinc: A hitvallások története. Cluj, 1916. 9 r., 472 old. 100—
 Gálfi Lőrinc: Legközelebb Jézushoz Cluj, 1915. 8 r., 55 old. 30—
 " " Haller—Boros Jenő: Az evangéliumok nőalakjai. Cluj, 1930. 16 r., 30 old. 15—
 Dr. Gál K.: Brassai Sámuel . . . . . 50—
 Dr. Kiss E.—Hall: Egy Unitárius hitvilága . . . . . 40—
 Lőrinczy D.: Az ismeretlen tanítvány megszólal . . . . . 80—

- Dr. Kiss Elek: Az Isteni Törvény utja. Cluj, 1924. 8 r., 248 old. . . . .
 Lupton—Lőrinczy László: Miért vagyok unitárius? . . . . .
 Savage—Kovács: A kereszténység fejlődéstörténete. Odorheiu, 1927. 8 r., 156 oldal . . . . .
 Szentábrahámi—Derzsi: A keresztény hittudomány összege. Cluj, 1899. 8 r., 412 oldal . . . . .
 Ürmösi József: A gyakorlati theologia főbb irányelvei . . . . .
 Dr. Varga Béla: A jelentés logikai alkata Bpest, 1916. 8 r., 34 old.
 " " A lelkiismeret. Cluj, 1909. 8 r., 89 old.
 " " A logikai érték problémája és kialakulásának története. Bpest, 1922. 8 r., 149 old. . . . .
 Vári Albert: Miért vagyok én unitárius. Cluj, 1916. 16 r., 20 old.
 Dr. Iván László: Dávid Ferenc arca a szellemtudományi lélektan tükrében Magyarországon 1 P
 Dr. Gladden—Kiss Sándor: Keresztény Pásztor 1
 Clarke Freeman—Kiss Sándor: Mindennap vallása. . . . .
 Peabody G. Ferenc—Szent-Iványi Sándor: A lélek egyháza . . . . .

Történelem:

- Dr. Boros György: Dr. Brassai Sámuel Cluj, 1927. 8 r., 372 old. 2
 Dr. Boros György: (szerk.): Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután . . . . .
 Channing E. Vilmos: Válogatott művei III. kötet. (Élet és jellemrajzok.) (Fordították az unitárius tanárok.) . . . . .
 Jakab Elek: Dávid Ferenc emléke. Budapest, 1879. 8 r., 1561.
 Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon. Cluj, 1891. 8 r., 229 l. 1
 Kelemen Lajos: Ujat b adattár a Vargyasi Dániel-család történetéhez, Cluj, 1913. 8 r., 426 l. . . . .
 Szentmártoni Kálmán: János Zsigmond Élet- és Jellemrajza 11
 Dr. Gál Kelemen: A kolozsvári unitárius kollégium története, 2 kötet 30
 Amatőr pld. kötve 50

Törvénykönyvek:

- Dr. Tóth György: Az Unitárius Egyház szervezete. I. k. 4
 Dr. Tóth György: Az Unitárius Egyház Rendszabályai 5
 Dr. Tóth György: Az unitárius egyház alkotmányának vázlatos jogtörténeti kifejlődése 1

Megrendeléseket kérünk az UNITÁRIUS IRATTERJESZTŐ címén Cluj, Unitárius Kollégium, küldeni.